

Людмила Добровольська

**ПРО ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ТЕКСТІВ
НА ЗАНЯТТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
AUTHENTIC TEXTS' USAGE AT A FOREIGN LANGUAGE LESSON**

Щоб студенти й майбутні фахівці-випускники університету отримали можливість плідно спілкуватися з носіями іншої мови, ментальності, культури, кожне заняття з іноземної мови має стати “діалогом культур”, який відбуватиметься на теренах автентичного іншомовленнєвого тексту.

Ключові слова: автентичний текст, іноземна мова, діалог культур, ментальність, читання.

Every Foreign Language Lesson should be organized in such a way, so that to be “The Dialogue of Cultures”, which will be efficient for the University students and graduates’ communication with the bearers of this language, mentality and culture. Authentic texts should be used as the basic learning material.

Key words: Authentic Text, Cross-Cultural Dialogue, Foreign Language, Mentality, Reading.

Сьогодні процес науки і техніки вимагає від фахівців усіх галузей народного господарства не тільки професійних знань високої якості, але й компетенції, вмінь спілкуватися з колегами іноземною мовою (ІМ). Тому в Україні приділяється належна увага професійно-орієнтованому навчанню ІМ. Проте, існує декілька проблем, з якими, на жаль, стикається майже кожен викладач ІМ, який працює у вищому навчальному закладі: брак новітніх навчально-методичних комплексів з комп’ютерними програмами, відсутність у бібліотеці сучасних фахових двомовних словників, нерівномірний розподіл аудиторного навантаження за семестрами, значно перевищена кількість студентів у академічних групах під час практичних занять тощо. Сказане вище свідчить про актуальність дослідження.

Особливі складнощі виникають в процесі навчання студентів за Бінарними програмами філологічного факультету і факультету ро-

мано-германської філології, оскільки до позначених вище проблем додається психологічне навантаження на студентів під час паралельного засвоєння змістових модулів двох факультетів. Але ми вважаємо, що фактор “психологічне навантаження” може бути скасованим, якщо викладачі іноземної мови упроваджують на заняттях такі умови, коли студенти засвоюють знання мовного та мовленнєвого матеріалу, спираючись на досвід рідної мови; а лінгвокраїнознавча інформація подається таким чином, щоб майбутні вчителі української мови і літератури змогли не тільки скористатися цією інформацією, але й на її підґрунті продемонструвати своїм майбутнім учням розбіжності світогляду різних етносів.

Ця стаття присвячена низці питань про можливості та необхідність використання заняття з ІМ для формування у студентів-філологів українського та російського відділення університету мовленнєвої культури взагалі, й залучення до іншомовленнєвої культури та ментальності народу-носія іноземної мови. Метою роботи було дослідити та продемонструвати таку організацію навчання ІМ, коли студенти не тільки вивчають мовний матеріал, але й залучаються до нової культури, а також запропонувати адекватний, комунікативно релевантний матеріал для навчання різних видів мовленнєвої діяльності.

Працюючи на філологічному факультеті, ми помітили, що професійно-орієнтоване навчання ІМ не виправдовує себе в повному обсязі, коли студенти не оволоділи певним мінімумом елементів культури народу-носія. Це стосується і такої ситуації, коли майбутні філологи досконало знають увесь комплекс фахових дисциплін філологічного факультету, мають сформовані навички користування українською чи російською мовою в усному та писемному мовленні. Щодо іноземної мови, деякі студенти помилково вважають, що оволоділи ІМ — легка справа, яка потребує виключно часу, уваги, а вивчення напам'ять слів — найголовніше для спілкування нею. Такі люди навіть пояснюють свою позицію тим, що головна своєрідність мов полягає у специфічному лексичному складі: словах, усталених висловах, фразеологізмах.

Погоджуємося, у слові використовуються можливості зорового і тактильного, слухового, поліфакторного плану. Слово містить у собі можливості впливу на усі наші чуттєві канали зв'язку з дійсністю. Почуття чи враження від слова так само усвідомлюються нами, як і

ті, що здобуваємо безпосередньо від контактів з навколишнім середовищем. Без знань слів, звичайно, спілкування перетвориться на пантоміму, де рухи, жести, міміка та інші пара лінгвістичні засоби вживатимуться замість мовлення. Але чи буде такий процес “спілкування” комунікативно виправданим, насиченим інформацією? Ніяк ні.

Ще одна точка зору панувала деякий час у методиці навчання ІМ: засвоєння граматики як каркаса мови і мовлення — найголовніша задача для того, хто хоче опанувати мову. Так. Без граматичних структур ані в морфології, ані в синтаксисі розібратися неможливо, проте в різних мовах деякі граматичні категорії не співпадають, розрізняються, мають нетотожне змістове навантаження, або зовсім різні, унікальні. Отже, у кожній мові народу відбито етнокультурні засоби та прийоми кодування усіх типів інформації (актуальної, модальної, прагматичної, чуттєвої тощо). При цьому, засоби та прийоми однієї мови можуть бути як унікальними (притаманними тільки цій мові), а можуть бути тотожними тим засобам та прийомам змістокодування, що існують в інших мовах світу. Візьмемо, наприклад, граматичні часи англійського дієслова. Носіям слов'янських мов часто незрозуміло, як час може бути “завершеним” і “теперішнім” одноразово (The Present Perfect Tense), якщо перекладати українські речення “*Ми нещодавно були у Лондоні*” (“*We have recently been to London*”), “*Вони знають цю людину 10 років*” (“*They have known this man for ten years*”).

Коли ми зіставляємо картину світу, що утворена різними етносоціальними групами, розуміємо, що базові концепти, поняття досить часто не співпадають, більш того — мають різні ознаки та характеристики, частотність та комбінаторні можливості.

Якщо людина має спілкуватися з іноземцями рідною мовою або використовувати іноземну мову задля спілкування, вона повинна усвідомлювати необхідність додаткових пояснень культурологічного або психолінгвістичного характеру, чи має залучати такі мовні й мовленнєві засоби комунікації, щоб адекватно передати іноземцеві зміст поняття, висловлювання взагалі.

Що ж можуть зробити викладачі ІМ задля розвинення у студентів мовленнєвої культури? Щоб відповісти на це запитання, розглянемо коротко, що розуміємо під поняттям “мовленнєва культура” і яких

тереневих засад має дотримуватися кожна культурно-освічена людина (і насамперед — майбутній філолог, викладач мови та літератури) у разі спілкування з носіями іншої мови, ментальності, культури.

Ми поділяємо точку зору С. В. Шевчука [1: 26] про те, що найважливіша риса мовленнєвої культури — правильність мовлення з точки зору літературної норми, змістовність, логічна послідовність і точність вислову, стильове багатство і виразність позиції мовця. До позначених вище характеристик вважаємо необхідним додати доречність і доцільність висловлення щодо комунікативної ситуації, бо за певних типових комунікативних обставин спілкування мовець має “залучитися” до етикету, використовуючи певні усталені вислови, трафарети, як-то: *How do you do? — Thank you. I am fine, and you? — Thanks, I am fine too.*

Мовленнєва комунікація — це тонка і розгалужена система користування мовою. Вона вимагає від комунікантів не тільки знань мовних засобів комунікативно-усталених норм поведінки носіїв мови, традицій і звичаїв людей іншої мовленнєвої культури. Участь у мовленні — активна позиція мовця, що породжує зміст комунікативно-навантажених речень.

Саме викладачеві ІМ належить право так навчити студентів законів спілкування ІМ, щоб мовна та парамовленнєва поведінка останніх була не тільки нормативною, але й культурною, грамотною в усіх ситуаціях безпосереднього й опосередкованого спілкування. Одним із шляхів у цьому напрямку роботи є залучення автентичних текстів ІМ для навчання різних видів мовленнєвої діяльності: читання, монологічного та діалогічного мовлення, письма. Усі різновиди іншомовленнєвого професійно-орієнтованого читання можна використовувати задля обстеження ментальності народу-носія мови, аналізу засобів змістокодування, прийомів передачі унікальних часово-просторових параметрів. У текстах, які є природнім продуктом комунікації людей, безпосереднім відбитком законів їх ментальності, розумової діяльності, можна знайти численні реалії певного етносу. Знання цих реалій збагачує культуру студентів, дозволяє глибше зрозуміти різні рівні й нашарування повідомлення, порівняти світогляд іншого народу з світоглядом українців, росіян, болгар або інших мешканців України. Використання іншомовленнєвих першоджерел сприяє формуванню тезаурусу студентів, розширенню активного, пасивного та потенцій-

ного словника, накопиченню професійно-орієнтованого потенціалу знань і, врешті-решт, світогляду сучасного спеціаліста.

Наші теоретичні надбання ще раз підтверджують думку проф. В. В. Фащенко та його наукової школи про необхідність розумового, уважного читання, “інтимного спілкування з книгою” [1: 7], про повсякденне збагачення інформацією. Якщо це збагачення відбувається на занятті з іноземної мови, у процесі “діалогу культур” студенти відчують задоволення. Підвищується вмотивованість вивчення іноземної мови, виникає зацікавленість до автентичних текстів: коротких оповідань, новел, гумористичних нарисів, статей тощо. Від “малої форми” літературних джерел поступово можна перейти до уривків з романів, драматургічних творів. Звичайно, часові обмеження змусять викладача дещо змінити прийоми роботи в аудиторії, акцентуючи увагу студентів-читачів на обговорення матеріалу, написання есе, резюме, анотацій. Проте практика викладання англійської мови на факультетах гуманітарної спрямованості доводить, що літературні джерела необхідні, особливо на старших курсах навчання, коли у студентів усталені лексико-граматичні навички, сформований потенційний апарат для спілкування засобами іноземної мови. Тоді, як справедливо зауважив В. В. Фащенко: “У новелі, як і у поезії, кожна образна одиниця викликає більше асоціацій і уявлень, ніж є тих слів, які створюють образ” [3: 242].

Список використаних джерел

1. Саєнко В. Наукові здобутки професора Фащенко В. В. у контексті україністики межі тисячоліть // Історико-літературний журнал. — №14. — Одеса: ОНУ, 2007. — С. 6–15.
2. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення. — К.: Думка, 2003. — 224 с.
3. Фащенко В. В. У глибинах людського буття: Літературознавчі студії. — Одеса, 2005. — 640 с.